СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
РІК LIX. Ч. 302. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 28-го ГРУДНЯ 1951. No. 302. JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, DECEMBER 28, 1951. VOL. LIX.
П'ЯТЬ ЦЕНТІВ в Злуч. Дер. Америки СІМ ЦЕНТІВ Закордоном Тел. „Свободи": BErgen 4-0807, 4-0237 — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 FIVE CENTS in the U. S. of America SEVEN CENTS Elsewhere

УРЯД ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ ПЛАТИТЬ ВИКУП ЗА ЛІТУНІВ

Вашингтон, 26 грудня. — Департамент стейту оголосив, що Злучені Держави готові заплатити кару $120,000, присуджену угорським комуністичним урядом чотирьом американським літунам, очевидно під умовою, що ці люди будуть звільнені негайно. Три години після цієї оповістки угорське посольство у Вашингтоні заявило, що пропозиція американського уряду прийнята і що літуни будуть звільнені. Вони, як твердить посольство, перебувають у Будапешті. До 9 години вечора в середу департамент стейту не дістав жадної вістки від американського посольства в Будапешті, чи угорський уряд виконав таку обіцянку. Департамент стейту оголосив своє рішення пополудні через пресового референта Майкела Дж. МекДермотта на доручення секретаря Діна Ачесона, саме в час, коли серед усіх прошарків населення Злучених Держав зростало обурення з приводу вимоги комуністичного угорського уряду, щоб за літунів заплатити грошову кару, яка дорівнюється викупові за колишнє схоплювання американців морськими піратами коло африканського побережжя Берберії, доки американська фльота не знищила цього розбишацького гнізда на початку XIX ст. У теперішньому випадку приватні особи й організації зголошувалися сотками з пропозиціями заплатити викуп, одначе уряд вирішив заплатити кару з федеральної скарбниці в переконанні, що це буде найдоцільніше.



МАЙКЕЛ МекДЕРМОТТ, шеф преси в державному департаменті, проголошує кореспондентам у Вашингтоні рішення американського уряду відносно заплати 120,000 долярів окупу комуно-мадярському урядові за звільнення чотирьох придержаних в Мадярщині членів залоги змушеного до висадки заблуканого американського літака.

У комунікаті департаменту стейту повідомлено коротко, що чотири американські літуни, які летіли з Західної Німеччини до Београду в Югославії 19 листопада літаком C-47, збилися з дороги, а тому, що вони не мали зброї для самооборони, совєтські літаки, які перебувають на Угорщині, приневолили їх осісти на угорській території. Після трьох розмов американського посольства з угорським урядом в справі звільнення літунів, прийшла оповістка, що 23 грудня відбувся над ними військовий суд і вони засуджені на заплату грошової кари по $30,000 від особи. Супроти того американському урядові не залишається нічого іншого, як заплатити вимагану кару, щоб літунів негайно звільнити з тюрми.

ЗАКІНЧЕНО БУДОВУ СТЕЙТОВОГО СХОВКУ ПРОТИ АТОМОВОГО НАПАДУ

Гудсон, Н. И. — При допомозі шістдесяти втікачів з Балтійських країн, яких допущено до Америки, закінчено будову великого сховку на випадок нападу атомовою бомбою з повітря. Сховок приміщений під горою в одній з трьох колишніх залізних шахт, довжина його 1000 футів. Шахту перероблено на кімнати, вицементувані й попідпирані залізними стовпами з відповідними замками і переділками з виключенням доступу повітря. У цих підземеллях мають бути приміщені цінні речі: жемчуги, вартісні папери, документи, гроші, твори мистецтва, тестаменти і все, що повинно бути збережене від знищення. Досі виарендували 25 таких сховків американські й канадійські підприємства й одно бельгійське. Сховки розбудовують далі і надіються, що вони досягнуть величини Емпайр Будинку в Ню Йорку.

УРЯД НАКЛАВ ЗАБОРОНУ НА МАЄТОК ТАЙТЕЛЬБАУМА ЗА НЕЗАПЛАЧЕНІ ПОДАТКИ

Шікаго. — Федеральний уряд засеквестрував маєток адвоката Абрагама Тайтелбаума за незаплачені податки в сумі $518,487,76. Тайтелбаум склав був свідчення під присягою перед конґресовою комісією, що двоє людей зажадали від нього позички в сумі пів мільйона долярів, щоб підкупити федеральних податковців у Вашинґтоні для неправного звільнення себе від податків. Тому, що два названі ним бизнесмени заперечили це твердження під присягою, департамент справедливости готує проти всіх судове обвинувачення, щоб дійти правди. Маєток Тайтелбаума такий великий, що вистачить на покриття судових видатків.

З Вашинґтону повідомляють, що президент Труман знайшов уже двох людей, що хочуть брати участь в спеціяльній комісії для переведення слідства над федеральними урядовцями, що допустилися зловживань. Одначе не легко йому найти головного слідчого, щоб заступити суддю Тамеса Морфі, який відмовився від цього завдання.

НА ФЛОРИДІ ВБИТО БОМБОЮ НЕГРИТАНСЬКОГО ДІЯЧА

Мімс, на Флориді. — Гері Т. Мур, негритянський провідник, вів кампанію за притягнення до судової відповідальности білого судового урядовця за те, що він застрелив двох негрів, коли вони були в дорозі до тюрми. Останньої ночі Мур загинув в своїм домі, в наслідок вибуху бомби підкладеної під кімнату, у якій він спав. Його жінка зазнала важкого покалічення. Мур був стейтовий організатор Краєвого Товариства для Поступу Кольорових Людей і провідний виховник на Флориді. Це вже третє вбивство під час расової боротьби на Флориді, яка почалася в 1949 р. насильством над чорною жінкою. Федеральне Слідче Бюро і стейтова влада вислали негайно своїх агентів для прослідження вибуху, який трапився о 10:30-ть у вівторок ввечорі. Після вибуху бомби Мур ще жив і його шурин, Джордж Сімс, сержант американської армії, який живе недалеко, поспішив йому на допомогу, одначе він помер в дорозі до шпиталю.

В АМЕРИЦІ

● Правничу комісію для переведення слідства над зловживаннями в уряді запропонував президентові Труманові репрезентант Емануїл Селлер, як голова цієї комісії. Селлер щойно повернувся з подорожі по Европі і після прибуття до рідного краю довідався про наміри президента створити окрему комісію для чистки урядовців.

● Землетрус в Лос Анджелос тривав 30 секунд на саме Різдво. Шкоди не було жадної, одначе люди налякалися.

● Місто Кокіньо, в південно-американській республіці Чіле, впало жертвою пожежі на Різдво. Це осередок шахтарів з 30,000 жителями. Шкоду нараховують на $1,000,000.

● Одинадцять сиріт в Лінард, у стейті Мишиґен, святкували Різдво разом у своїй хаті. Їх батьки згинули в автомобільній катастрофі місяць тому. Ні одна сирота не хотіла дати себе адоптувати чужим людям. Найстарший син Джері Мур має 13 літ.

СОВЄТИ ПРИЙМУТЬ ЮРІЯ КЕНАНА ЯК АМЕРИКАНСЬКОГО АМБАСАДОРА

Канзас Сіті, 26 грудня. — Президент Труман проголосив, що він призначить Юрія Ф. Кенана американським амбасадором до Совєтського Союзу. Подаючи це до загального відома, президент заявив, що Совєти згодилися на особу Кенана після звичайного у таких випадках урядового поступування. Труман ще 20 листопада мав намір призначити Кенана на цей пост, одначе треба було піждати на згоду Совєтів. Труднощі виходили з того, що Кенан, як колишній урядовець департаменту стейту, вивчав совєтські справи і піддавав урядові думки, як наладнати відносини до Росії. Він був автором „політики стримання" Совєтів Америкою у їхніх намірах загарбання світу. Недавно московська „Правда" гостро виступила проти Кенана, як проти ворога Совєтів. Ця ворожнеча мала б виявитися в тому, що Кенан був директором Фордового Фонду Вільної Росії, який тепер називається Фонд Східньої Европи. Коли президент запропонував Кенанові пост амбасадора він залишив працю в Фонді. Кенан був кілька разів урядовцем американської амбасади в Москві, знає добре російську мову, а в політиці щодо Росії стоїть за збереження її дотеперішньої цілости, проти розчленування її на національні території.



ДЖОРД Ф. КЕННАН

Президент Труман проголосив найменування його американським амбасадором до Москви й совєтський уряд на це погодився.

ІРАН ВІДКИНУВ ПОСЕРЕДНИЦТВО МІЖНАРОДНОГО БАНКУ

Тегеран, Іран. Іранський прем'р Моссадех відкинув вчора плян посередництва Міжнародного Банку Відбудови і Розвитку в англо-іранському нафтовому конфлікті, розвіваючи цим останні надії на можливість мирного полагодження того конфлікту. Становище Ірану в цій справі вияснив прем'єр Моссадех на окремій пресовій конференції. Він заявив, що Іран не може приняти пропозицій Міжнародного Банку з двох мотивів: 1) він не може погодитись на затруднення в нафтовій індустрії британських нафтових спеціялістів та 2) він не може продавати Англії нафти по нижчій ціні, ніж вона є на міжнародному ринку. Тому що Міжнародний Банк видвигав такі умови, переговори перервано.

ПОЧИНАЮТЬСЯ НАРАДИ В СПРАВІ ЕВРОПЕЙСЬКОЇ АРМІЇ

Париж. Сьогодні тут почалися наради міністрів закордонних справ Франції, Італії, Німеччини, Бельгії, Голандії і Люксембурґу, які поставили собі за завдання продовжувати наради аж доки не буде оформлена конкретна пропозиція в справі спільної европейської армії, що має бути передана та остаточно вирішена на конференції Ради Атлантійського Пакту. Конференція цеї Ради почнеться 2-го лютого наступного року в Лісбоні, Португалія. Міністри згаданих п'ятьох европейських країн мають на теперішніх нарадах в Парижі розглянути приготовані вже їхніми військовими, політичними і господарськими спеціялістами загальні пропозиції та оформити їх в окремий договір. Тому, що всі заінтересовані країни вже погодились щодо самого принципу спільної европейської армії, на теперішній конференції мають бути обговорені і узгіднені її організаційні і головні господарські подробиці.

МОСКВА ПОЧИНАЄ ТЕРОРИЗУВАТИ ЗАХІДНИХ ПУБЛІЦИСТІВ

Париж. В останньому часі в Західній Европі трапилося багато випадків комуно-московського терору і шантажу проти проти-совєтських редакторів і публіцистів. Насамперед зник в Берліні один добре відомий німецький антикомуністичний публіцист. Тепер одержують листи з погрозами редактори анти-комуністичних газет в Німеччині, Франції, Бельгії та інших західно-европейських країнах. В листах заповідається, що „ваша справа вкоротці буде розглянена і полагоджена", або погрожують „долею" засудженого комуністами в Чехії американського кореспондента Овтіса. Комуністичні погрози не мають жадного впливу на становище вільної преси та публіцистики.

АМЕРИКАНЦІ НЕ ВІЗЬМУТЬ УЧАСТИ В ЕКОНОМІЧНІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ В МОСКВІ

Ню Йорк. — За відомостями Гері Шварца, співробітника щоденника Ню Йорк Таймс, колишній американський професор, а опісля перший амбасадор комуністичної Польщі в Америці, д-р Оскар Ланґе почав підготовку до скликання в Москві Світової Економічної Конференції під опікою Совєтів. Він пробував завербувати Злучені Держави до співучасти в цій конференції, одначе це йому не вдалося і він робить тепер поновне зусилля в цій справі. Це стало відоме з листа, написаного Ланґом з Праги 13 грудня до филаделфійського купця Берила Луша. Самий Луш згодився взяти участь у цій конференції і ще приєднати інших американців до участи. У листі згадує д-р Ланґе, що він пробував останнього літа знайти около 30 визначних американців, які хотіли б поїхати до Москви, одначе тільки два з них відповіли, а інші зігнорували його запрошення.

ОФІЦІЯЛЬНІ ВІДВІДИНИ АМЕРИКАНСЬКОЇ ФЛЬОТИ В ЕСПАНСЬКИХ ПОРТАХ

Мандрид. Тут з поінформованих джерел заявляють, що більшість воєнних кораблів американської Шостої Фльоти вже в другому тижні січня наступного року запливе з офіціяльними відвідинами до еспанських середземноморських портів. Ці відвідини, що мали б бути передвісником формальної і фактичної американсько-еспанської військової співпраці, мали б бути заповіджені вже в найближчих днях рівночасно в Мадриді і Вашинґтоні. Американська Шоста Фльота, що має в своєму складі приблизно 60 воєнних кораблів та командантом якої є адмірал Роберт Б. Карні, головний командант аліянтських збройних сил в Південній Европі, становить головну оборонну силу в Організації Північно-Атлантійського Пакту в цій частині охопленого ним простору. Це були б перші офіціяльні відвідини такої великої кількости американських воєнних кораблів в еспанських портах від часів еспанської громадянської війни в 1936 році. В поінформованих колах передбачується, що після тих відвідин будуть пороблені конкретні заходи для підписання американсько-еспанського оборонного аліянсу.

ПОШИРЮЄТЬСЯ РАБОВЛАСНИЦЬКА СИСТЕМА В КИТАЮ

Гонґ Конґ. — В усіх повідомленнях з опанованого комуністами Китаю однодушно потверджується, що там поспішними темпами заводять таку саму рабовласницьку систему, яка існує в Совєтському Союзі. Крім загального терору і прямого народовбивства, червоні володарі Китаю продовжують переставку цілого китайського господарства на каторжну працю. Приблизно рік тому почалися там масові арешти „неблагонадійних елементів', мільйони яких вже „перевиховуються" на каторжних роботах при будові шляхів і залізниць, в копальнях та при інших роботах. Вистрілявши мільйони невинного народу, комуністичні володарі вступили тепер в „другий етап", створюючи величезні армії каторжників, що в голоді і холоді „будують соціялізм".

КІНЧИТЬСЯ ТЕРМІН „ТИХОГО ПЕРЕМИР'Я" В КОРЕЇ

МОЖЛИВІСТЬ ВІДНОВЛЕННЯ ВАЖКИХ БОЇВ НА ФРОНТІ, ЯКЩО ТЕРМІН НЕ БУДЕ ПРОДОВЖЕНИЙ

Токіо, 27. грудня. — Сьогодні в 12-ій годині вночі кінчиться 30-денний термін „тихого перемир'я" в Кореї, і якщо до того часу не будуть узгіднені всі передумови перемир'я, або якщо термін не буде продовжений, існують можливості, що на фронті знову будуть відновлені важкі бої. Місяць тому аліянти компромісово погодилися на комуністичну пропозицію, щоби демаркаційна лінія була встановлена на тодішній лінії фронту, — але з застереженням, що переговори відносно інших постанов перемир'я повинні закінчитися впродовж 30 днів. Цей термін кінчиться сьогодні і на вчорашніх нарадах не було жадних реальних виглядів на те, щоб можна було переломити „мертву точку", яка заіснувала в переговорах відносно полонених та ґарантій перемир'я, ані теж комуністи не просили продовження терміну, а аліянти цього не пропонували. Проте, з Вашинґтону повідомлено, що президент Труман мав дати ген. Ріджвеєві, аліянтському головному командантові на Далекому Сході, повновласть продовжити термін „тихого перемир'я" на дальших 15 днів, якщо він вважатиме це за відповідне і потрібне. Ген. Ріджвей тим самим міг би погодитися на продовження терміну, якщо б цього комуністи просили, але на вчорашніх нарадах ані комуністи, ані аліянти нічого не згадували про таке продовження. В аліянтських колах вияснюють, що закінчення цього терміну аж ніяк не означатиме перервання переговорів взагалі, але тому, що порозуміння в справі демаркаційної лінії з-перед 30 днів вже більше не зобов'язуватиме, аліянти і комуністи могли б відновити на фронті бої на повну скалю, щоб пересунути лінію фронту і тим самим „поправити" майбутню демаркаційну лінію в свою користь. Впродовж останніх 30 днів аліянтські і комуністичні війська обмежували свою акцію на фронті тільки до патрульних та розвідчих дій.

571 АЛІЯНТСЬКИХ ВОЯКІВ ВМЕРЛО В ПОЛОНІ – КАЖУТЬ ЧЕРВОНІ

Токіо. — Комуністичні представники на переговорах в Панмунджом передали аліянтам новий список аліянтських полонених, на якому є 1,058 імен вояків, з яких 571 „померли" в наслідок хворіб або аліянтського бомбардування, — 152 „втекли" серед невідомих обставин, а трьох було „звільнено"; 332 аліянтських полонених, згідно з комуністичним твердженням, „пропали" і в цій справі мало б продовжуватися слідство. З аліянтського боку негайно стверджено, — що ані один з тих вояків, що — згідно з комуністичним списком — мали втекти, або були „звільнені", не зголосилися в аліянтських лініях. Це може бути черговим доказом аліянтських інформацій, що велика кількість їх вояків в червоному полоні впала жертвою комуністичного народовбивства. Аліянтське командування не проголосить переданого йому нового списку, аж доки не будуть повідомлені рідні названих там вояків. Новий список, разом з попереднім, вияснює більш або менш правдиво долю понад 4,000 американських вояків з усіх понад 11,000, що — „пропали в акції". Доля дальших 7,000 досі невідома, хоча аліянтське командування вже на деякий час перед обміном списками повідомило, що 6 до 8 тисяч американських полонених впало жертвою народовбивства з рук комуністів. В ці числа не враховані „пропавші в акції' південно-корейські вояки, загальна кількість яких виносить коло 88,000, а на комуністичному списку полонених їх є не повних 8,000. Аліянтське командування має інформації, що частина з цих пропавших полонених була комуністами змасакрована, а інші були „перевиховані" та включені в комуністичну армію.

20% ФРАНЦУЗІВ ХОЧЕ ЕМІҐРУВАТИ

Париж. — Переведені французькою пресою анкети і слідство виявляють, що кожний п'ятий француз вже поробив або робить заходи на виїзд з Франції до інших країн, переважно до Канади або французьких заморських посілостей. При цьому інтересно, що головною причиною цеї нової „еміґраційної гарячки" є майже виключно бажання „створити собі дім та жити в нормальних обставинах". Французькі дослідники вважають, що за головну причину цього масового еміґраційного руху з країни правлять господарські труднощі й непевність, як теж загроза нової війни. Цей рух становить нову важливу проблему для французького уряду та для французької політичної і господарської майбутности.

НОВІ ЗАВОРУШЕННЯ В ЄГИПТІ

Каіро, Єгипет. В Каіро і Александрії прийшло вчора до нових демонстрацій і заворушень під час студенттських протестів проти найменування д-ра Гафеза Афіфі Паші, відомого прихильника Заходу та британсько-єгипетського порозуміння, шефом королівського двору. — Націоналістичні студенти рівночасно домагалися зброї для боротьби проти британців та дальшого порозуміння зі Совєтами проти Заходу. На заклики поліції, щоб розійтись, демонстранти відповіли камінням та палицями. Тоді теж поліція перейшла „до акції", у висліді якої кільканадцять студентів було поранених і кількадесять заарештованих. Всі три університети були закриті на необмежений час університетськими властями. Найменування королем Фаруком своїми найближчими дорадниками таких виразних прихильників Заходу та західно-єгипетського порозуміння і співпраці, як д-р Афіфі Паша та єгипетський амбасадор в Лондоні, є надалі предметом пильної уваги міжнародних політичних кол, які добачують в цьому можливість цілком нового розвитку в теперішньому єгипетсько-британському конфлікті.

В СВІТІ

● Департамент оборони у Вашинґтоні повідомив, що американські війська в Кореї мали впродовж минулого тижня 409 нових втрат, що збільшили загальні американські втрати від початку війни до 15,804 вбитих, 74,813 поранених та 12,801 пропавших в акції.

● На кару смерти засудив комуно-болгарський суд чотирьох болгаринів, закидуючи їм „шпигунство" в користь Злучених Держав, Британії і Туреччини.

● Едуард Даладіє, 67-літній колишній прем'єр та видатний муж Франції, повідомив несподівано про своє одруження з 44-літньою жінкою.

● Жування ґуми може бути причиною арешту в совєтській зоні Німеччини — зізнають німецькі втікачі. Комуністична поліція арештує за жування ґуми, вважаючи це за „американську звичку".

● Жидівські письменники й поети на зібранні в Тель Авів ухвалили окрему резолюцію, протестуючи проти переслідування їх колеґ, жидівських письменників, поетів і драматургів в Совєтському Союзі.

СВОБОДА SVOBODA
Український щоденник UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$ 5.25
На три місяці	$ 2.75	Three months	$ 2.75

За кожну зміну адреси платиться 10 центів

За оголошення редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

„ПРАВДА" ПРОТИ КЕНАНА

Президент Труман згадав 20 листопада про можливість призначення Джорджа Ф. Кенана американським амбасадором до СССР. Ню Йорк Таймс привітав цю вістку вступною статтею, підкреслюючи, що ледве чи можна було б вибрати ліпшу особу. Кенан був для цеї газети ідеальним не тільки з боку інтересів Америки, але й Москви, для якої Кенан повинен би бути представником тої політики, яка конечно хоче дійти з нею до порозуміння.

В совєтській пресі появилися з цього приводу нотатки, з яких важко було збагнути, чи Кенан буде принятний для Москви. Мабуть Кремль ще не вирішив, яке заняти до цього становище. Згодом появились уже гостріші завваги, які почали зараховувати Кенана до „підпалювачів війни" і ворогів Совєтів. Але тепер вдарила Кенана ще сама „Правда", офіціяльний орган Комуністичної партії.

В цьому останньому наступі на Кенана замітне те, що проти нього видвигають якнайсильніший закид його головування в колишньому „Фонді Вільної Росії", назву якого — як відомо — переіменовано на „Східньо-Европейський Фонд". Хоча Кенан відійшов від керівництва цією організацією ще 23 листопада, але це не стало перешкодою, щоб і його далі втягати до американських „шпигунів" і тих, що підготовляють підпольні рухи, звернені проти Кремлю.

Згідно з тою дипломатичною поведінкою, яку ввів Кремль, напад „Правди" на Кенана не означає, що Москва його відкине. Кремль добре знає, ким є запропонований амбасадор; він же загально відомий русофіл. У своїй статті, яку він помістив був ще в липні 1947 року в „Форейн Афферс", він запевняв американців, що з Росією можна дійти до згоди щодо ладу в світі. Не маючи на це переконливих арґументів, він прямо заявив, що це є його — „акт віри". Ціла та стаття була наскрізь угодовою. Вона була не тільки проти війни з Росією, але в ній Кенан заявився навіть проти американської пропаґанди і аґітації, які піддержували б змагання до державного перевороту в Совєтах, себто ліквідації кремлівської диктатури.

Для цілости ще пригадаємо, який широкий протест викликала інша стаття з боку українців та інших народів, поневолених Москвою, у якій Кенан зв'язав їх нерозлучно з Москвою. Його порівняння України в Совєтах з Пенсилвенією з Злучених Державах, було прямо абсурдом, хоч щодо таких справ Кенан лишився в „Правді" надалі знавцем". Єдине те, що він був короткий час головою „шпигунської організації", заважило властиво на неґативнім ставленні „Правди" до його особи, як нового американського амбасадора в Москві, що має заняти місце адмірала Алена Дж. Кірка.

Ні „Східньо-Европейський Фонд" не має нічого спільного зі „шпигунством", ні навіть з такими проблемами, які входять в обсяг „політики", зокрема такої, що старається науково вияснити змагання до самостійности країн, що їх загарбала царська чи червона Росія. Це загально відомі речі. Тому совєтська кампанія проти Кенана мусить мати якісь глибші причини. Мабуть Кремль хотів би бачити в Кенані американського амбасадора, який був би схожий радше на Джозефа Дейвиса з часу адміністрації Рузвелта, який прямо вводив в блуд американську опінію, як щодо особи Сталіна, так і цілої совєтської політики. Бож, яким великим русофілом Кенан не був би, все таки на совєтській диктатурі він дещо визнається. Як „Правда" поставила його в одному ряді з такими визначними американцями, як б. президент Гувер, ген. Маршал, б. секретар стейту Велес, що ніби „підтримують підривну акцію" проти Росії, то не помилилася. Усі вони, як і Кенан, є на ділі проти такої акції й проти війни, а за згоду.

За і проти примусової пенсії робітників

Кожний американський робітник, що переступив 65 рік життя, може, згідно з існуючим законом, скористати з права на старечу пенсію. Але від деякого часу в робітничих та заінтересованих робітничими проблемами колах ведуться дебати на тему примусової відставки робітника на пенсію після 65-того року життя. Це, по думці оборонців і пропаґаторів такого пляну, мало б допомогти розв'язати справу безробіття та збільшити видатність праці в індустрії та взагалі в господарстві.

Але проти такої концепції виступив секретар праці Моріс Тобін, надрукувавши на цю тему окрему статтю в грудневому виданні „Американського Федераціоніста", офіціяльному органі Американської Федерації Праці. Думки Тобіна інтересні не тільки своєю актуальністю, але й принциповістю.

Тобін вважає, що політика примусової відставки робітників на пенсію в 65-тому році їхнього життя не має жадного виправдання не тільки в теперішньому періоді недостачі робочих рук, але навіть на випадок безробіття. Відхід на пенсію повинен, на його думку, базуватися на працездатності й бажанні робітника, а не на його віці. Саму працездатність аж ніяк не можна міряти роками. Багато осіб в 65-тому році життя можуть працювати видатніше і ліпше, ніж деякі особи, що мають 40 років — вважає секретар праці.

З дотеперішньої дискусії виходить, що більшість погоджується з думкою Тобіна, наводячи на це переконливі арґументи. Наприклад, є багато робітників, що могли б і бажали б піти на пенсію перед передбаченим законом віком 65 років. Деякі з них потрапили заощадити собі стільки, що про відповідному додатку з пенсійного фонду вони могли б цілком вигідно жити, не працюючи, а їхні приватні та припадкові зайняття і звичка могли б вдержати на відповідній здоровій висоті їхні настрої і почування.

Натомість є багато осіб, які й після 65-го року життя можуть, повинні, бажають і мусять працювати. Можливо, що вони вже не можуть виконувати такої праці, як виконували, маючи 35 років, але їхній досвід може принести більшу користь на інших постах праці, або в інших галузях господарства.

Секретар Тобін в згаданій статті виступає теж гостро проти упереджень, з якими деякі працедавці ставляться до старших віком робітників. Часом трапляється, що працедавець навіть не бере до уваги зголошеного до праці робітника, запримітивши його сиве волосся. Ці упередження часто трапляються вже у відношенні до осіб після „сороківки".

В такій політиці Тобін добачує не тільки несправедливість, але й шкоду для спільноти та господарства. Старші робітники, крім досвіду , мають ще багато інших прикмет, що можуть набагато перевищувати саму фізичну силу. Тому секретар праці гаряче рекомендує працедавцям, щоб вони перевірили своє дотеперішнє відношення та оцінку робітника виключно по його роках і м'язнях. Недостача робочих рук взагалі, а молодих зокрема в теперішніх обставинах може становити пригоже тло для принципової зміни відношення та оцінки робочих рук і тим самим в багато дечому поліпшити наше спільнотне життя.

На закінчення своїх міркувань секретар Тобін закликає до продовжування змагань за здобуття „більш реалістичного" соціяльного забезпечення, вважаючи, що ані теперішні виплати старечих пенсій з цеї інституції, ані приватні пенсії в поодиноких галузях індустрії не є досить високі, щоб могти забезпечити „людський прожиток" для більшости тих робітників, що бажали б піти на пенсію. „Ми не сміємо припинити наші зусилля в тому напрямку, аж доки не досягнемо, що пенсія, якщо робітник її потребуватиме і бажатиме, стане джерелом щастя і внутрішнього спокою, а не турбот і недостач".

Голос секретаря Тобіна в цих важливих справах має велике значення, виявляючи політику уряду в робітничих питаннях та відповідно впливаючи на публічну опінію і заохочуючи її до дальшого поліпшування і вдосконалювання наших соціяльних відносин.

Петро Заярський.

ДЕКАБРИСТИ НА УКРАЇНІ

(До 125-річчя мученицької смерти борців проти царської імперіялістичної Росії)

Революційний рух на території царської Росії в 20-х роках минулого століття мав три відлами: Північне Товариство, Південне Товариство і Товариство З'єднаних слов'ян. Ці Товариства відрізнялися своєю політичною програмою і тактикою революційної боротьби. Північне Товариство з Микитою Муравйовим та С. Трубецьким на чолі було найпоміркованіше. Південне Товариство на чолі з Пестелем що діяло на Україні, мало на меті військовим переворотом знищити самодержавство, встановити республіку і звільнити селян від кріпацтва. Проте Південне Товариство ще не скинуло з себе чисто дворянських традицій централізму та великопанського аристократизму. Найдемократичнішою організацією було Товариство З'єднаних Слов'ян, організатором якого були українці брати Горбачевські. „Найновіші досліди декабристського руху центр ваги вбачають не в голосних подіях у Петербурзі 14 XII 1825 р. і не в діяльності північного відламу повстанців, а в героїчній спробі Чернігівського полку і в діячах південного „Общества Соединених Славян", організації найреволюційнішій і демократичній." (С. Єфремов). В цій організації був фактичний зв'язок змовників — офіцерів з солдатами, тут виявився настрій демократичних елементів офіцерства. Само повстання на Україні мало характер справжньої революційної спроби, при чому солдати свідомо йшли проти царської влади із зброєю в руках.

Революційні настрої почалися задовго до повстання. Зародки їх були в тому насінні, що занесено було до Росії з визвольного повстання в Америці під проводом великого Джорджа Вашинґтона, а також під впливом ідей Великої Французької Революції. І особливо збільшилися ці настрої після переможного походу російського війська в Західній Европі 1813-1815 рр. Російські офіцери і солдати побачили інше життя, вільніше, позбавлене того примітивного рабства, яке було в Росії. Так звані „визволителі" чужих народів ще дошкульніше відчули поневолення свого власного народу. Перед в опозиційних настроях вели ріжні ложі, що густою мережею вкрили культурні центри Росії і України. „Масонські ложі, — каже академік С. Єфремов, — були тим зерном, з якого виросли організації з політичними завданнями, організації, що постачали кадри діячів на грудневі виступи в Петербурзі і на Україні". З українських лож особливе значення мали ложі Полтавська і Київська. Полтавська ложа „Любви к истине" мала на меті притягати українське дворянство до політичної роботи. Склад учасників її мав чисто український характер. Уряд вбачав у цій ложі особливу небезпеку і тому за спеціяльним царським наказом ложу закрито 1819 року, себто більш ніж за два роки раніше загального наказу про закриття всіх масонських лож. Полтавська ложа була зв'язана з Київською. Обидві мали специфічні завдання політичного і національного характеру. Київська ложа „Соединенных Славян" мала в своєму складі українців, поляків і росіян. Мета цієї ложі — установити дружні стосунки і відносини між „трьома частинами місцевого населення". Це була перша спроба знайти порозуміння в національному питанні в слов'янському федералізмі, що в 40 рр. досяг ідеологічного завершення в Кирило-Методіївському Братстві. Один із видатних українських діячів — Василь Лукашевич очолював політичну організацію під назвою „Малороссийское Общество", що мріяло про визволення України. Картини кріпацької неволі на Україні викликали в офіцерської молоді почуття і настрої революційної опозиційности. Ось як свідчать про це українські декабристи. Раєвський бачив на Поділлі страшну надлюдську роботу кріпаків, що робили панщину в кайданах. Яків Драгоманів (дядько Михайла Драгоманова) перед царським судом сміливо свідчив, що він бачив тяжке становище селян, які були „пригнічені до безконечности, доведені до ганебного для людини жебрацтва". Він говорив і про нестерпне становище солдат, і про беззаконство і продажність царського суду, що завжди служив інтересам багатіїв і несправедливо засуджував бідних. Декабрист Драгоманів одверто і сміливо вимагав реформ у суді та в армії, а також визволення селян. Великий вплив на поширення революційних настроїв мала також українська визвольна ідея. Вона захопила не тільки українських декабристів, а й російських. Один із найчільніших декабристів, що за наказом царя був повішений, видатний російський поет Кіндрат Рилєєв в українському минулому знаходив приклади боротьби за свободу. Богдан Хмельницький у Рилєєва — це борець за ідеї визволення Батьківщини з-під гніту тиранії і за здійснення ідеалів свободи. „Заря свободы засияет от блеска мстительних мечей" — так клянеться Хмельницький, підіймаючи повстання. До рішучого бою стала:

„С тиранством бодрая свобода,
Кипя отвагой молодой",

тоді український народ здобув блискучу перемогу і тоді:

„. . . . воцарилася свобода
С тех пор в украинских степях
И стала с счастием народа
Цвесть радость в селах и градах".

І не тільки Хмельниччина оспівана у Рилєєва як незабутня доба за свободу, але й „все українське минуле оповивається оцією єдиною ідеєю благородного і героїчного лібералізму" (Осип Гермайзе). У Рилєєва Наливайко підноситься до героя-мученика за волю, до жертви за визволення рідного краю від тиранства. Наливайко мріяв побачити Україну вільною:

(Закінчення на ст. 3)

Іван Кедрин.

СМІХ І ПЛАЧ ЗБІРОК

На одному з літературних вечорів письменник викликав загальну веселість слухачів своїм оповіданням-гуморескою про „доброго чоловіка", який, користаючи з загально-прийнятого мітинґового звичаю, піддурив присутніх на мітинґу і перевів обманницьку збірку до власної кишені. Люди сміялися, бо така людська вдача: люди звичайно більше сміються із жертв обману, як їм співчувають. Сміються з людської наївности. І на це нема ради: не можна ремствувати на людей, що вони сміються, коли ви, святочно вбрані, поковзнетесь на вулиці на шкірці помаранчі та впадете руками й головою в калабаню. Проте, проблема збірок в Америці це не тільки джерело гумору, але й смутку, тема для найповажнішої задуми. І вона теж слушно не сходить із сторінок преси. однак від цього справа не кращає, бо — на жаль — кінчається тільки на статтях, без упорядкування цієї справи всіми відповідальними громадськими установами і без того, щоб ціле американсько-українське громадянство пильнувало прийнятих напрямних.

Повної централізації збіркової акції, за постановою Українського Конґресового Комітету, не вдалося перевести. Може тому, що вона була аж надто риґористично подумана, а може не задоволяв усіх розподільний ключ (відсоткова частина) Народного Фонду, а може просто тому, що життя висуває щораз нові вимоги, що їх дійсно неможливо нехтувати. Тому, поруч із принциповим питанням, чи взагалі допускальні будь-які інші збірки, як тільки й виключно одна збіркова акція на Народний Фонд УКК, існує не менш поважне і життьове питання: які інші збірки допускальні і як вони мусять бути переведені. Бо так, як є тепер, є недобре. Недобре, що поруч із збірковою акцією на Народний Фонд ідуть збірки і на великі і на малі і цілком маленькі цілі, деякі на територіяльно-обмеженому терені на місцеві цілі, але деякі і на всьому терені держави, і це також і на великі цілі і на менші. Деякі збіркові акції беруть під увагу Народний Фонд УКК і виразно підкреслюють, що окрема збірка напр. на Національну Раду не повинна йти зі шкодою Народному Фондові, а в останньому (14-му) числі „Вістей" Українського Інформаційного Бюра з Авґсбурґа кажеться виразно, що акція „Позички Визволення України" пічнеться на терені ЗДА тільки після узгіднення цієї справи з міродатними керівними чинниками американсько-українського громадянства.

Те саме діється з ЗУАДК-м у зв'язку зі зростом його потреб після ліквідації ІРО в Европі, що оплачувало тамошній службовецький апарат ЗУАДК-ту з-поміж еміґрантів. Подібне діється напр. з такими акціями, як збірка на придбання Народного Дому у Ню Йорку. На допомогу студентам теж збирають. Колишні військовики-українці організують і переводять збірку у вузькому своєму гурті для залишенців-інвалідів в Европі. При цьому, очевидно, поминаємо збірки на церковні цілі, бо це вже окрема ділянка.

Очевидно, можна жалувати, що нема одного такого великого, такого багатого Народного Фонду, який був би фундацією для всіх тих цілей, що їх вартости і важности не можна піддавати в сумнів та які вимагають більших сум, як ті, що вони ними тепер розпоряджають. Але в кожному з отих випадків відомо бодай: хто переводить збірку і відомо теж, куди йдуть зібрані гроші. Це збірки громадські, ведені громадським способом за існуючими в усьому світі засадами: для переведення збірок існують громадські комітети чи інші зорганізовані колективи, в пресі збірки проголошені, у пресі проголошені імена громадян чи церковних достойників, які відповідають за збірку і дають ґарантію, що ціль достойна і призначені на дану ціль гроші дійсно на неї видатковані.

Але є ще інший відтинок цієї справи. Поперше, мабуть мало є вже таких українських установ і організацій в Европі, які не прислали своїх збіркових лист своїм колишнім членам чи взагалі довіреним одиницям. Ми, розмірно недавно приїжджі, знаємо, як це там робиться: „Багато вони в Америці не зберуть, але щось може зберуть, то чому не післати листи?" І ті тут, які такі листи чи листовне уповаження дістають, чухаються в потилицю, але — відповідно до ступня своєї солідности, починають ходити по людях. Подруге, існують і такі збірки, які викликують найповажніші сумніви щодо чесности збірщиків. Бо ці збірки ведені негромадським способом, саме без проголошування акції у пресі, без відповідальних за них колективних чи індивідуальних ручителів, без прилюдного звітування і без громадської контролі. Водночас деякі такі збірки йдуть під патріотичними і поважними гаслами, так, що вони дійсно можуть мати бодай частинний успіх.

Д-р В. Ґалан, екзекутивний директор ЗУАДК-ту, промовляючи недавно на ширших сходинах громадян у Ню Йорку у справі поширення харитативної акції тієї установи на американському терені, вичисляв по імені кілька таких сумнівних збірок і називав їх найгострішим терміном, відомим в американській мові щодо таких „бизнесів". І він закликав присутніх та неприсутніх громадян — боротися з отим явищем збіркового обману. Шкода від таких обманицьких збірок велетенська, бо вона не обмежується тими, конкретними грішми, що їх зібрано: вона дискредитує взагалі всяку збіркову акцію і підрізує взагалі всяку громадську жертвенність.

Українська громадська реакція на ці нездорові явища повинна бути спрямована на актуалізування збіркової проблеми, розбурхання зацікавлення громадянства збірковими цілями і стеження за тим, щоб збірки, які денебудь відбуваються, відбувалися пристойно: за громадською відповідальністю і під громадською контролею.

Д-р Володимир Ґалан,
Екзекутивний Директор ЗУАДК

Досягнення і Завдання ЗУАДК

(Звіт на Третіх Загальних Зборах)

4)

Українська Дивізія.

Говорячи загальниково про правну опіку з боку ЗУАДКомітету, не можна не згадати окремо про колишніх вояків Першої Української Дивізії, які своїми характерами, своєю поведінкою і головно своїм високим патріотизмом здобули собі найкращу опінію не тільки серед українського загалу, але й серед безсторонніх чужинців. Проте, складні політичні обставини після війни, деякі пересуди і насамперед явна і скрита акція та пропаґанда ворогів України поставили цих високопатріотичних хлопців в складне положення, яке початково їм дуже загрожувало, а опісля стало для них великою перешкодою в переселенчих можливостях. Правна опіка ЗУАД Комітету цими людьми датуколи то в цій справі внесено ється ще від травня 1945-го р., перший меморіял до американського воєнного департаменту та до УНРРА. Від того часу ЗУАДКомітет безупину і в усіх можливих інстанціях боровся за повні права для цеї групи українських скитальців і ця боротьба, ведена теж в порозумінні та разом з Українським Конґресовим Комітетом, мала великий успіх, хоча практично все це натрапляється на багато трудноців і пересудів.

Саме тепер вирішується в Женеві справа привернення статуту ДП для дивізії, бо коли це не станеться до 15 ц. м., вони не зможуть приїхати до ЗДА. Саме це було головною причиною, чому дир. Родик мусів вернути негайно на свій пост.

Розшуки.

Цей загальний огляд праці ЗУАДКомітету бувби ще більше неповний, якщоб окремо не згадати про тих проголошених 23,000 розшуків, з яких коло 18,000 знайшли своїх рідних чи знайомих та дістали від них відповідну допомогу, чи то в переселенні, чи у важких скитальських злиднях.

Адміністрація.

Я вже згадав, що в загальній американській статистиці ЗУАДК стоїть на 2 місці щодо спровадження нових іміґрантів, але аж на послідному місці щодо витрачених на адміністрацію коштів. Ця пропорція була б ще більш багатомовна, якщоб виконану роботу порівняти зі затрудненими Комітетом силами. В головній канцелярії ЗУАДКомітету працює сьогодні тільки 5 робітників, яким в поодиноких випадках завеликого вже навалу праці додасться час до часу одну-дві допомічні сили. В Европі наш Комітет затруднює дві вислані звідси фахові сили, що мають штаб оплачуваних ІРО-м 48 місцевих працівників. Цю кількість буде зредукована до 30 з першим січня 1952. Вважаю своїм обов'язком висловити цим працівникам на цьому місці публичне признання, бо праця, яку вони виконали, переходила далеко їхні працівні обовязки і тільки завдяки тому ЗУАДКомітет у великій мірі міг так блискучо вив'язуватися зі своїх завдань. Я вважаю своїм обов'язком висловити окрему вдячність нашим громадянкам з Переселенчого Осередку в Ню Йорку та в інших пристанях, бо вони з найбільшою самопожертвою та безприкладним відданням віддали неоцінені прислуги в масовій переселенчій акції. А вже найбільше признання належиться цілій нашій американсько-українській громаді, всім нашим центральним і місцевим інституціям та організаціям, нашій пресі і багатьом поодиноким громадянам так зі старої, як веж і з нової іміґрації, бо тільки вони своїми пожертвами і своєю одностайною поставою та солідарністю вможливили ЗУАДКомітету виконати ту велику працю, що матиме не останнє місце в нашій історії.

Висновки.

Створення і праця ЗУАДКомітету та її результати дозволяють на далекойдучі висновки. Це ж бо дослівно з нічого створено інституцію та виконано роботу, яка своїми темпами і розмірами та успіхами не має преценденту в нашому громадському житті. Про нас між нами самими, між українцями, і ще більше між чужинцями було прийнялося переконання, що між нашими словами і ділами є велика розбіжність, і не в користь наших діл. ЗУАДКомітет доказав, що ця різниця справді є, але в цілком протилежному відношенні та що ми, як тільки хочемо, можемо нашими ділами далеко перевищити наші слова. Розвиток і праця ЗУАДКомітету можуть сьогодні послужити невичерпним джерелом нашої віри в нас самих, доказом наших спроможностей, які не тільки дорівнюють, але на багато перевищують такі ж інших національностей, численніших і багатших. На конкретних прикладах ЗУАДКомітет кожний українець і чужинець може пізнати незрівняну конструктивну силу нашої душі, великі організаційні і творчі прикмети українського характеру та безприкладну відпорність на всі пеершкоди. Якщо б ми потрапили спромогтись на повне виявлення тих прикмет теж в наших загально-національних змаганнях, тоді Україна перестала б бути поневоленою нацією і українці перестали б бути погноєм для своїх імперіялістичних сусідів. І це можна вважати тим найбільшим моральним капіталом, що його здобув цілістю своєю праці Злучений Український Американський Допомоговий Комітет для добра цілого нашого поневоленого народу.

(Закінчення).

МИТРОПОЛИТ ВАСИЛЬ ЛИПКІВСЬКИЙ

(У 15-ту річницю мученичої кончини з рук НКВД та 30-ті роковини відродження УАПЦ)

З дня смерти Митрополита Василя пройшло вже 15 років, а згадуючи цю велику постать первоієрарха відродженої Української Автокефальної Православної Церкви і сьогодні стискається в грудях серце і огортає нестерпний жаль.

Митрополит Василь походить з священичої родини на Київщині. Народився 1864 р., 20 березня. З дитячих років з молоком матері Він вдихував аромат українського повітря, вслухувався в звуки дзвонів св. Лаври, св. Софії, що розносилися по Дніпру і гартувався в Нього національний дух у серці України, золотоверхому Києві, де Він почав свою науку від духовної школи, а закінчив Академією з науковим ступенем „кандидата Богословія" 1889 р.

По закінченні науки В. Липківський приймає священство і одержує посаду інспектора Церковних Шкіл Липовеччини на Київщині, а згодом 1903 р. стає ректором Київської Церковно - Учительської Школи. Але не довго довелося о. Василеві пробути на цій посаді. „Царське око і вухо" з Московського синоду побачило небезпечну і небажану особу на становищі виховáтеля питомців і року 1905. за „українофільство" о. Василя звільнено з посади ректора.

Того революційного року свідоміше духівництво скликало з'їзд у Києві, на котрому головував о. Василь. На з'їзді вирішувалося питання про „визволення Української Церкви від затверділих „казьонних" форм російщини". За діяльність на з'їзді о. Василь попав під „суворий нагляд начальства".

1917 р. став для українців, як весна після зими. У всіх галузях життя ожило; люди вільно і голосно заговорили про свої права. Не спало й духівництво. Під проводом о. Василя був скликаний Київський Епархіяльний Собор, який ухвалив Автокефалію Української Церкви і затвердив статути парафіяльні і єпархіяльний.

Діяльність протоєрея, о. Василя щодалі розвивається. Він закладає „Братство Воскресіння", що згодом перетворюється у Всеукраїнську Церковну Раду, яка працює для скликання Всеукраїнського Ц е р к овного Собору.

І хоч які утиски і перепони від москалів і „своїх землячків" доводилося переборювати, все ж праця о. Василя з радою проводилася успішно. Єдине, що спаралізувало працю, то військові обставини та прихід білогвардійців до Києва. Тоді Московський Єпископат з питомою тільки йому розперезаністю розправляється з своїм супротивником. На радість до Києва знову вертається український Уряд і о. протоієрей Василь Липківський стає настоятелем Софійського Собору і перетворює його на твердиню Української Церкви.

При вступі українського війська до Києва 31. 8. 1919 р. о. Василь на чолі церковної процесії в золототканих ризах зустрічає і палко вітає на софійському майдані Головного Отамана Симона Петлюру. В той час, як і перед тим о. Василь у наполегливій праці. Він перекладає Служби Божі на українську мову, організовує українські парафії, перебуває на всіх засіданнях ради і завжди був її душею. Так у дуже несприятливих умовах військового часу працював о. Василь аж до 1921 р., коли нарешті зібрався в Києві Всеукраїнський Православний Церковний Собор, який волею Церкви й Народу після посту і молитви висвятив о. Василя на Митрополита Київського і всієї України, одягнувши на нього терновий вінець служіння Богові і рідному народові в ті страшні часи, коли Україну знову поневолив той же кат тільки іншої фарби. Не вистачає слів, щоб належно окреслити ту велику і повну радість багатотисячної маси народу, яка заповнила св. Софію, подвір'я і великий майдан в Києві в день 23 жовтня 1921 р. коли волею українського народу з Української Православної Церкви були скинуті кайдани московського поневолення та утворена рідна ієрархія, з митрополитом Василем на чолі. Люди вітали один одного, як на Великдень. У багатьох рясніли сльози радости на очах. Та не довго продовжувалася та радість. По кількох місяцях після собору Митрополита викликали до ГПУ і там після довгої брутальної розмови запитали „Ви знаєте, что Вас ожидает?" — „Знаю, як і Христос знав, коли йшов на Голгофу" — відповів Митрополит. Такі були умови праці з самого початку і увесь час служіння Митрополита.

З 1922 р. по 1927 р. Митрополита 4 рази заарештовували та проте Митрополит зумів відбути візитації в 500-т парафіях і скрізь голосив палке слово Христової істини і українське право на самостійне державне життя без усяких опікунів. Митрополит Василь був провідником незвичайної сили. Великий авторитет Митрополита, Його благородний такт приєднали до Церкви таких світочів духовних і мирян, як: Олександра Ярошенка, Степана Орлика, Иосипа Оксіюка, Миколу Борецького, о. Івана Теодоровича (що одинокий з ієрархів 1921 р. є при житті і тепер є Митрополитом Укр. Прав. Церкви в ЗДА), Володимира Чехівського і багато інших.

Пригадується мені випадок, як Митрополит їхав на візитацію до одного міста на Київщині. Тисячна маса народу з процесією вийшла на передмістя для зустрічі. Не доїждаючи до міста на 2-3 милі, під'їжджають до Митрополита два енкаведисти і показують заборону на в'їзд до міста. Дехто побачивши, що підвода на котрій їхав Митрополит зупинена, передав до процесії і процесія почала наближатися до місця зупинки Митрополита. Коли Митрополит побачив силу народу, став на підводу і почав проповідувати. Енкаведисти не знали, що їм робити, повернулися до міста, а люди, познімавши шапки, і затаївши дихання, слухали свого, улюбленого Апостола правди. Коли Митрополит закінчив і уділив благословення людям, підійшов до Митрополита священик того міста дуже зажурений, а Митрополит і каже „не журіться, отче, а радійте. Скільки Ваша церква вміщує людей?" — священик відповідає, — ,до тисячі", — „а тут скільки люду" — питає Митрополит. — „Кілька тисяч", — каже священик. „Ну бачите, як добре все вийшло. Господь все на добре скерує", сказав Митрополит і дуже задоволений вертався до Києва. 1927 року відбувся в Києві другий собор на котрому влада совєтська зажадала, щоб Митрополит Василь негайно був усунений. Ніхто не відважувався порушити цього страшного питання. І от по великій павзі заговорив сам Митрополит. *„Чого злякалися, чи не знали раніш, куди і для чого йшли? По нашій вірі Бог послав нам хвилеву радість духового відродження, але за нетвердість нашої віри Він посилає нам випробування. Хто могутніший за Бога? Кого крім нього маємо боятися?! Боятися може той, в кого впало зерно диявольської спокуси. Не бійтеся, хто служить Богові і любить свого брата. Не звертайте на блудні манівці. Тільки відкритий і простий шлях найближчий до Бога. На нього наше уповання. Йому слава, честь і поклоніння . . ."*

Сила цих слів і донині вражає нас. З цими словами відійшов Митрополит і від найбільш кровожадного ката Єжова 1937 р. прийняв мученицьку кончину. Так не стало Митрополита Василя, великого патріота і відважного Апостола правди. Згадуючи Його світлу постать, схилімо свої голови і просімо в молитві вічної пам'яті Його світлої душі.

о. В. Коваленко

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

ЮТІКА, Н. Й.

Вшанування пам'яті героїв Базару

Філія Українського Конгресового Комітету округи Могавквелей влаштувала 9 грудня вечір, присвячений пам'яті героїв Базару. Керівник культурного відділу Філії УКК, п. Євгенія Єржківська в своїй промові з'ясувала причини, що привели до заломання Другий Зимовий Похід, через що розстріляно большевиками 359 полонених українських вояків коло Базару.

Ця подія вкрила вічною ганьбою росіян-большевиків, бо ж немає ганебнішого вчинку, як розстріляти безоружного полоненого вояка, який бився за волю своєї Батьківщини. „Та ось минуло тридцять років, — каже промовець, — і ми почули про новий Базар, жертвою якого впали тисячі військово-полонених вояків у Кореї. Весь світ здригнувся коли полковник Джеймс Генлі повідомив про знищення поверх 6 тисяч полонених після тяжких тортур. А головний командувач військ ОН генерал Ріджвей цю цифру виправив і зазначив, що число розстріляних полонених сягає 8.000 вояків. Коли ж сюди додати коло 7.000 розстріляних південно-корейських вояків та полонених вояків інших націй, що воюють в Кореї під прапором ОН, то матимемо коло 15.000 жертв, цього „Корейського Базару".

На пропозицію промовця присутні вшановують пам'ять розстріляних однохвилинною мовчанкою. „Але де світ шукає порятунку?" — ставить далі питання промовець. — Який шлях вибирає він, щоб припинити ці злочини?" Промовець спиняється на різних оборонних пактах, що їх підписали вільні держави і робить висновок, що вільний світ для свого порятунку пішов шляхом єднання всіх своїх сил, бо це є лише єдиний шлях щоб захистити себе від новітніх варварів другої половини 20 сторіччя — большевиків. „Тож і нам, — закінчує промовець, — лишається єдиний шлях для порятунку, а саме: єдність всіх українських сил і тільки цим шляхом ми досягнемо своєї мети — здобудемо волю нашому народові".

Після промови п. Мирослав прочитав: „Легенду про побратимів" Леоніда Мосендза, а далі була показана перша робота мистецького гуртка, що заснований при нашій Філії УКК. Нам дуже сподобався задум режисера п. Міхновського Миколи, коли він дію розмістив в трьох планах: коло рампи ведущі рецитатори, на просценіумі, перед екраном — Україна, а на екрані тіні минулого. В той спосіб глядачі мали можливість чути епічне оповідання ведущих про події, що стались в часи Другого Зимового Походу, чути те, що турбувало в ті часи Україну і бачити на екрані розгортання самих подій.

Чітке виконання і повний зв'язок між ведущими та діями на екрані і перед екраном давали повну картину історичних подій часів незалежности Української Держави. Центральну постать „України" втілила п. Ірина Запаранюк, що в її уста режисер вклав найкращі твори поетів України, але з особливим мистецьким хистом прочитала п. Запаранюк вірш Богдана Лепкого: „Спіть, хлопці, спіть!" Рідко коли нам приходилось бачити таке враження, яке зробив на глядачів цей вірш в устах п. Запаранюк. Обоє ведущі, і п. Дзвенислава Лукашевич і п. Лідія Василик, володіють гарною дикцією, тому весь текст дійшов до глядача. З масових сцен на екрані найкраще проведена сцена дикого розгулу матросів Муравьова під спів „Яблочка" та заключна сцена, коли червоний комісар (артист Олег Єржківський) читає приговор 359 воякам, а далі протести Щербака (артист Володимир Лютинський) та Кузьменка (арт. Гайдук) і фінал — розстріл полонених. Ця заключна сцена робить гнітюче враження і ми вдячні режисерові, що закінчив він інсценізацію живою картиною: Україна в оточенні борців за її волю — дружинника княжих часів, вояка УПА, а коло самої „України" — селянин і робітник, — ця основа нашої Держави.

Дуже гарно пройшла сцена проголошення Грушевським (артист Богдан Кізін) незалежности і соборности Української Держави, а також сцена заклику головного отамана Петлюри (артист Карзар) до оборони Батьківщини. Обидва виконавці блискуче справились з своїми ролями і маємо надію, що в дальших роботах мистецького гуртка ми побачимо їх в ширшому діяпазоні. Ми не мали можливости довідатись про повний склад цього молодого колективу, але з поставленими перед собою завданнями мистецький гурток справився і відтворив історичні події недавнього минулого. „Неначе там був" — чули ми репліку одного з глядачів і ця випадкова репліка є найкращою нагородою нашому мистецькому колективу. Ми сподіваємось швидко побачити наступні роботи цього колективу і бажаємо йому повного успіху на його творчому шляхові.

Окремо мусимо відмітити електротехніка сцени п. Мельника, який чудово виконав трудне завдання вчасного освітлення естради, рампи, просценіума і екрана. Особливо ефектно була освітлена заключна жива картина, тому національний гімн, що співали учасники картини, мимоволі підхопили присутні на залі, що й було урочистим закінченням інсценізації.

Хочемо висловити тут подяку нашій Філії Українського Конгресового Комітету, яка кожною своєю імпрезою вносить щось нове в наше тяжке, буденне життя.

О. Ч.

З ПОЖОВКЛИХ ЛИСТКІВ

ЩО ПИСАЛА „СВОБОДА" 50 РОКІВ ТОМУ?

5—26 грудня 1901 р.

МАЛОРОСИ - УКРАЇНЦІ В НЮ ЙОРКУ

Нам малоросам-українцям у Ню Йорку частенько трапляється побувати в русскій православній церкві. Як хто зайде туди, подивиться, то з-початку показується все гарне, навіть мова українська. Але як піп заспіває: „Еще помолімся за єго імператорскоє величество самодержавця російської імперії", тоді то, прости Господи, пригадується, що той „самомерзавець" гетьманську булаву Наливайків, Хмельницьких, Дорошенків і ін. одняв від України, одняв землю і свободу Україні і вільний нарід поставив на рівні з великоросами, котрі давненько-давненько як забули, що таке воля... Як піп заспіває „еще помолимся за всіх начальніков" то приходять на думку всі начальствуючі, котрі з царської ласки розібрали землю України і морять голодом її бідних дітей. Прости Господи — чого то тоді в думку не лізе..."

ЗБИРАЮТЬ ЖЕРТВИ НА БОРОТЬБУ УКРАЇНСЬКОЇ АКАДЕМІЧНОЇ МОЛОДІ У ЛЬВОВІ

В Галичині аж кипить боротьба за український університет. Почин до цього дала провокація польських студентів на львівському університеті, котрий з мішаного, українсько-польського університету вже цілком перемінився на польський. В обороні своїх прав українська молодь вхопилася за чинну боротьбу, а увесь український нарід її підтримує. По краю відбуваються численні віча, а до Відня посилають петиції за креування українського університету. Ці події зворушили теж український нарід в Америці й Канаді і тут повстав рух підтримати цю боротьбу жертвами. Для збирання жертв зав'язався осібний комітет, якого заклик появиться незабаром. Всі жертви треба посилати або до о. М. Підгорецького в Джерзі Сити, або до редакції „Свободи". До цеї пори складено на цю ціль $97.75.

ГРОМАДСЬКІ ВІСТІ

Календар „Союза" на 1902 р. вже появився. У ньому находиться понад 40 образків, а ввесь матеріял поміщений на 300 сторінках паперу. Є церковний устав і багато всіляких цікавих справ. Члени „Союза" складають на закупно календаря по 50 ц. на руки секретаря.

Братство тверезости заложили українці в Олифанті. До теперішнього часу вступило до нього 21 членів. — Згинув під возами в Джессуп, Па. угорський русин, Юрко Скиба. Небіщик працював під „брехою" при чищенні вугілля. — Славний чеський музика, Ян Кубелік, приїхав до Ню Йорку і дістав оферту від Д. Фромена виступати на концертах за $100,000 на цілий сезон. Це значить по $1,666 на один вечер. — Звіт У. Н. Союзу за листопад виказує в приходах $1,886.26, видатків $1,375.46, а стан готівки $15,388.53. За касієра підписаний Алекс. Шлянта, за секретаря Д. Д. Пирч.

Декабристи на Україні

(Закінчення зі сторони 2)

„Мне ад — Украйну зреть
в неволе,
Ее свободной видеть — рай!"

Традицію українського визвольного патріотизму доводить Рилєєв до часів Мазепи. В той час як російські письменники намагалися зганьбити ім'я Мазепи, Рилєєв у поемі „Войнаровський" малює Мазепу як борця за свободу українського народу, проти московського „самовластья".

Ці твори Рилєєва справляли велике враження на Україні. М. Маркович в листі до Рилєєва дає захоплену характеристику поеми „Войнаровський": „Ви ще знайдете живим у нас дух Полуботка", пише він. Великий вплив мав також „Катехизис свободи", що його написав Сергій Муравйов-Апостол, поміщик з Хомутця Миргородського повіту. Цей „Катехизис" був перейнятий духом ненависти до самодержавства та доказами з Святого Письма, що існування царів противне Богові. Природне правління, згідно з Законом Божим, — це республіканський лад. Бог створив усіх людей рівними і, зійшовши на землю, вибрав апостолів з простого люду, а не з вельмож та царів. Такі думки цієї книжки, широко розповсюдженої серед солдатів. Під час повстання Чернигівського полку Сергій Муравйов-Апостол прибувши до Василькова, запалив війська своєю надхненною промовою. Його брати також брали участь у повстанні. З шістьма ротами Чернигівського полку виступив він в кінці грудня 1825 року на Васильків та на Білу Церкву. Царський уряд жорстоко розправився з повстанцями. Серед видатних українських декабристів особливе місце займав Горбачевський з роду Кониських на Чернигівщині. У своїх спогадах про „Товариство З'єднаних слов'ян" він так писав: „Головна мета Товариства — це визволення всіх слов'янських племен від самовластя і знищення існуючої між деякими з них національної ненависти і об'єднання всіх населених слов'янами земель федеративним союзом. *„Кожна держава мала б бути самостійна з точно визначеними кордонами. Лад мав бути демократичний і республіканський.* Для керування федерацією мав бути створений Конґрес.

У цій політичній програмі „з'єднаних слов'ян" ми відчуваємо дух кирило-методіївців! Через два десятки років після ліквідації декабристів на Україні нове покоління молодої інтеліґенції „зуміло поєднати політичний лібералізм, виявлений в революційних поривах з твердим і глибоко продуманим українством" (Гермайзе). Кирило-методіївці були гідними спадкоємцями українських декабристів, політичну активність декабристів вони сполучили з ідеями українського національного відродження.

Ідея декабристів, цих, за виразом Тараса Шевченка, „перших провісників свободи в Росії" живуть і тепер і кличуть український народ і всі поневолені народи Совєтської тюрми народів до боротьби. Ще й досі не втратили своєї свіжости і актуальности слова сучасника декабристів Ф. Глінки, вкладені в уста ґероя його твору Богдана Хмельницького:

„. . . свобода . . . є одна з найголовніших складових частин щастя народного. Вона так же потрібна для держави, як світ для цілої світобудови і повітря для землі нашої."

За цю свободу започаткували збройну боротьбу проти російського самодержавства і імперіялізму славні декабристи. Цар люто покарав їх: п'ятьох ватажків повстання повісили, інших заслали на каторгу в Сибір. Але їхня справа не загинула. З іскри загорілося полум'я! Поневолений народ не втрачає віри в свою перемогу і разом з славним борцем-декабристом певний, що

„надбання батьків —
Воскресне колишняя свобода!"

Щоб здобути цю свободу перед народом лежить шлях збройної кривавої боротьби, бо як каже славний український декабрист І. Горбачевський:

СВОБОДА КУПУСТЬСЯ НЕ СЛЬОЗАМИ, НЕ ЗОЛОТОМ, АЛЕ КРОВ'Ю!

• РОЗШУКИ •

Пошукую ІВАНИЦЬКИЙ ГРИЦЬ. При кінці травня '51 року виїхав до U.S.A. Хто знає про нього, або він сам, прошу відізватись:

ANASTAZIA BURSZTA
1911 W. Division St., Chicago 22, Ill.

Пошукую ІРЕНУ ГАРАСОВСЬКУ-БІЛАН із Коломиї. Хто знає про неї, прошу писати на адресу:

OSTAP HARASOWSKYJ
1524 N. Leavitt Street
Chicago 22, Ill.

• РІЗНІ ОГОЛОШЕННЯ •

ПОШИРЮЙТЕ „СВОБОДУ"

НОВІ ІМІҐРАНТИ

Дня 27-го грудня приїхали кораблем „Дженерал Елтіндж" до Ню Йорку на ашуранси ЗУАДКомітету такі особи:

Данилюк Микола, Анна, Ярослав, Дарія; Деряго Павло; Дмитрів Максим, Марія, Михайло, Ірена; Душинська Любоз, Любомир; Гнатчак Михайло; Кінаш Любомир; Коздра Иосипа, Ольга, Степан; Кустреюк Василь, Докія; Обник Розалія; Пташник Федір; Садивнича Галина; Самсон Павло, Катерина; Заваринюк Іван, Паула, Оскар; Савицький Петро; Шарко Мирослав; Сивик Микола; Черненко Іван; Василенко Тарас; Шарак Іван, Осипа, Ольга, Марія; Завольський Дмитро.

Вступайте в члени У. Н. Союзу

• Професійні оголошення •

З Листів до Редакції

В СПРАВІ ОБ'ЄДНАНОГО ХОРУ В НЮ ЙОРКУ

ВШановний п. Редакторе:

Звертаємось до Вас з дуже важливою і пекучою справою громадської ваги. — Нещодавно читали ми в укр. часописах, що у Филаделфії громадський ініціятивний комітет, взяв на себе таку важливу функцію, як зорганізування хору міста Филаделфії, де був би мішаний, чоловічий і жіночий хор, який гідно репрезентував би укр. пісню перед світом, а тим більше перед чужими. Нам прийшло на думку, чи не можна б за Вашою ініціятивою, як людей, що мають впливи в амер.-укр. і теперішніх українських колах, так само зробити в Ню Йорку, метрополії світу.

Щоправда в нас є хори, але приватної, так сказати б власности, чоловічі або жіночі (аномалія!). А підставового мішаного хору, на жаль, нема.

Тому, ми не могли дати концерту Бортнянського, Леонтовича — (а „Щедрик" співають американці як шедевр російського композитора). Ми поза „Огні горять" і „Золоті зорі", і кілька перерібок чи композицій нічого нового не співаємо, і то на всіх концертах. То добре було тому 50 літ!

Ми, співаки, не можемо дати почину від себе, бо це справа не кількох людей співаків, але громадського характеру, і час, щоби, як в других містах, і наше громадянство поставилося до того серйозно і взяло на себе цей почин. Хор повинен бути направду всеукраїнський, де були б співаки з різних земель наших і різних віроісповідань.

Дуже було б побажаним втягнути до праці і одинокого нашого тут професійного дириґента п. Ігоря Соневицького, про мистецьку працю якого ми мали нагоду переконатися минулого року.

З надією, що наш голос не буде голосом „вопіющого в пустині" і Ви порушите справу де належить, щоб вже Шевченкове свято вийшло направду по-мистецьки.

Група Хористів

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ІСТОРИЧНИЙ ДОКУМЕНТ

Добрі діла й вчинки ніколи не гинуть, а остаються дороговказом майбутнім поколінням. Ми маємо в нашій історії багато добрих діл, гідних наслідування.

Нам доля судила жити в часах, де на наших землях немає пошани для гідности людини, де руйнуються засади християнської моралі, де панує новітнє невільництво з концентраційними таборами і практикується нечуване в історії народовбивство.

Тому ми вийшли з рідних земель, з надією, що повернемось. Але наш народ остався в неволі і провадить боротьбу, бо не може погодитися з неволею. Ціль його нинішньої боротьби — Самостійна Соборна Українська Держава.

Ми, що живемо на волі, допоможім нашому народові в його визвольній боротьбі з ворогом вселюдства, який під маскою комунізму хоче поневолити й підкорити Москві цілий світ.

Перед американськими українцями стоїть історична відповідальність дати матеріяльні основи кінцевій боротьбі українського народу за його визволення. Жертвенність гроша в формі Національного Датку мусить бути відповідна до ваги того історичного періоду, в якім ми живемо.

В році 1950 видано перше звідомлення всіх вплат на Народний Фонд. Це звідомлення є історичним документом, нашої політичної зрілости, для наших нащадків пра-правнуків.

Вони з пошаною і вдячністю згадуватимуть своїх пра-прадідів (яких прізвища й імена вміщені в виказі) за їх добре державно-творче діло.

Постараймось, щоб у звідомленні за рік 1951 не забракло нашого імени в цьому історичному документі, який буде дороговказом гідним наслідування для наших грядучих поколінь.

І. Варчак

Читайте українські книжки і газети, бо часте читання веде до просвіти, а просвіта — це сила!

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

АНАСТАЗІЯ МОРОЗ, члениця від. 147 У. Н. Союзу в Алентави, Па., померла в 56. році життя дня 12. грудня 1951 р. Покійна уродилася в селі Червона Воля, пов. Ярослав, Україна. До Союзу вступила в 1921 р. Полишила в смутку мужа Дмитра, дві дочки Емілію і Марію, трьох синів Мирослава, Иосифа і Евгенія, та 9 внуків. Похорон відбувся 15. грудня з власного дому, при участи родини, знайомих і членів У.Н.С., на цвинтар Інтермент Гілсайд на Фулертон, Па. — В. Й П.!

І. Федорак, секр.

ІВАН ЛЮТИЙ, довголітній член Тов. ім. Івана Франка, від. 372 У. Н. Союзу в Плейнфілд, Н. Дж., помер в 58. р. життя дня 12. грудня 1951 р. Покійний походив зі села Тарновиця польна, пов. Товмач, Україна. Похорон відбувся 15. грудня з Our Lady of Fatima R. C. Church, а відтак на Holy Redeemer Cemetery, South Plainfield. Покійний оставив у смутку жінку Евгенію і дочку Гелену. — В. Й. П.!

Й. Ярема, секр.

СТЕФАН НИДОГІН, член Бр. св. Юрія, від. 379 У. Н. Союзу в Шікаґо, Ілл., помер 28. грудня 1951 р. Покійний прожив 44 роки. Родився в Канаді. До Союзу вступив в 1939 р. Полишив у смутку жінку і 5 малих дітей. Похорон відбувся 22. грудня при участи родини, членів від. 379 і знайомих до церкви св. Володимира, а опісля на цвинтар Elmwood Park. — В. Й. П.!

В. Пилипів, секр.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

НЮ ЙОРК, Н. Й. — Річні збори Тов. „Дністер", від. 361, відбудуться в суботу, 29. грудня, в год. 8. ввечорі, в домівці Укр. Кат. Ветеранів, 33 Е. 7. вул. У програмі зборів: відчитання протоколу з річних зборів минулого року, звіт із діяльности уряду „Дністра" за 1951 р., звіт контр. комісії, вибір нового уряду, підприємства на наступний рік, біжучі справи. Тому, що від вибору доброго уряду залежить успішна праця і розвій Т-ва, закликається всіх членів прибути на збори й узяти участь у голосуванні. Проситься членів-довжників вирівняти членські вкладки. — М. Малетич, предс.; П. Кучма, фін. секр.; Н. Лєвкович, скарб.; В. Варагура, рек. секр.

П О Д Я К А

Дня 13. листопада 1951 в Ню Йорку, заосмотрений Св. Тайнами, відійшов від нас на завсіди наш найдорожчий муж, брат і стрий бл. п. адвокат **МИКОЛА КУНИЦЬКИЙ,** котрий уродився 1891 року в селі Лагодів, перемишлянського повіту в Західній Україні. — В тих тяжких для нас хвилях, як також в часі короткої хвороби покійного ми досвідчили дуже багато щирих і сердечних виразів співчуття, любови і потіхи від його товаришів по фаху, односельчан, приятелів і знайомих. — Цею дорогою позволяємо собі зложити щиру подяку Високопреподобному отцеви **Романові Коцюмаці,** який зі своєю дружиною прибув з міста Кармель, відправив похоронні обряди і виголосив зворушливу пращальну промову; дякуємо Високопреподобним отцям: **Д-р М. Вавrикові, П. Барановському і Колерові** за провід в похоронах і Богослуженнях; Високоповажаному **д-р Рогуцькому,** делеґатові Товариства Українських Правників і „Самопомочі" в Ню Йорку за виголошення на могилі покійного пращального слова; всім товаришам, односельчанам, приятелям і знайомим за вінці, жертви на Св. Служби Божі, участь у похоронах і відвідини в часі слабості покійного.

Прибиті горем жена Александра, брат Василь, братова Текля, братанка Катерина зам. Кепай, Ярослав, Анна зам. Ситницька і Никола Куницькі.

✝

Ділимося сумною вісткою, що дня 17. листопада 1951 року помер наш дорогий Батько й Дідуньо

бл. п. НИКИТА СТЕФАНЮК

на 82. році життя.

Заупокійна Служба Божа із Панахидою відбудеться в суботу, дня 29. грудня, о год. 8. рано, в Храмі св. Юрія при 7. вулиці в Ню Йорку, — на яку запрошують Приятелів та Знайомих

Діти та Внуки.

ТАРЗАН, ч. 2740. Ящірка-„бомбардувальник".



„Боже мій! — Глянь!" — крикнув Д'Арнот. „Отаму, глянь угору!" — гукнув Тарзан. „Та це крилатий Аарат! Я пропащий!" — закричав Отаму.